

secció de recull

Un estudi interessant sobre les construccions de pedra en sec

per Joaquim Folch i Torres

En el RECULL d'aquest número, transcribem el comentari que sobre el conegut treball de l'arquitecte Joan Rubió, *Construccions de pedra en sec*, va fer en Joaquim Folch i Torres a *LA VEU DE CATALUNYA* el 13 d'agost de 1914 (Pàgina Artística de LA VEU, núm. 243).

Aquest comentari tot i no aportar cap novetat a l'estudi de la pedra en sec, pot ser d'interès per a tots aquells estudiosos que han llegit el treball de l'arquitecte Joan Rubió.

La publicació d'aquest comentari ha estat possible gràcies a la gentilesa del senyor Francesc Olivé, responsable de la biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya.

"L'arquitecte don Joan Rubió, talent singularíssim i amic apassionat dels problemes de la mecànica arquitectònica, acaba de publicar en l'Annuari de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, suara aparegut, un interessantíssim estudi sobre les construccions de pedra en sec, donant a conèixer un grup de construccions populars on se revela l'especial habilitat d'uns constructors rústecs, i on ens trobem cara a cara amb el fet crú de l'home i les matèries a l'anar a exercir damunt d'elles el seu

domini, per a portar-les a una esfera formal superior.

Don Joan Rubió ha tractat principalment, davant d'aquests exemplars, de conèixer els seus sistemes mecànics. L'arc amb totes les seves conseqüències, d'esforç i d'equilibri, el problema del qual es presenta al rústec constructor, que mancat de pedres de prou mida per usar el sistema de llindes, té necessitat de foradar el mur en un punt determinat; la cúpula, que donant com a resultat del seu sistema una forma rodona, se deforma

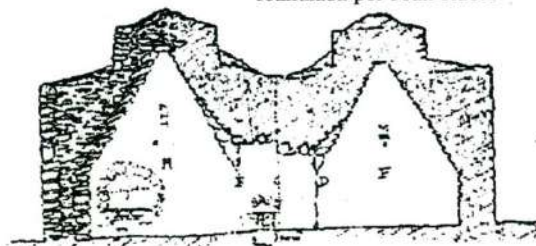
per anar a cobrir una planta quadrada.

Els passos d'aquest proces, analitzat per l'arquitecte, tenen aquell interès viu, quasi dramàtic, de l'home barallant-se amb les forces cegues de la natura. Hi ha en aquestes petites construccions, la supervivència de coses antiquíssimes l'esforç que en les edats primeres de la civilització representà el gran pas de la construcció, cap a les sobiranes formes de l'arquitectura monumental. Per això, en aquestes noves creacions de l'enginy que ara veiem repetir-se a la llum dels nostres dies, hi podem veure el flam diví, l'impuls inicial de les primeres coneixences, germe de les civilitzacions posteriors.

Es, doncs, un veritable tresor, ço que avui l'arquitecte Rubió ens posa davant dels ulls. De dolbre és que a l'apuradíssima anàlisi dels fets mecànics no hi vagi afegida una determinació de l'àrea geogràfica on se desenrotllen aquests fets. Aleshores hauríem vist que les manifestacions del coneixement humà, primàries i tot, no són un fet universal, i per tant hauria vingut com a conseqüència l'afirmació, ben necessària, de que les formes constructives, damunt les quals l'art treballa se caracteritzen des del seu naixement, junt amb el coneixement que els dona vida. L'impuls humà, que és la causa substantiva d'aquests fets que l'arquitecte Rubió estudià, se desenrotlla, pren forma el través

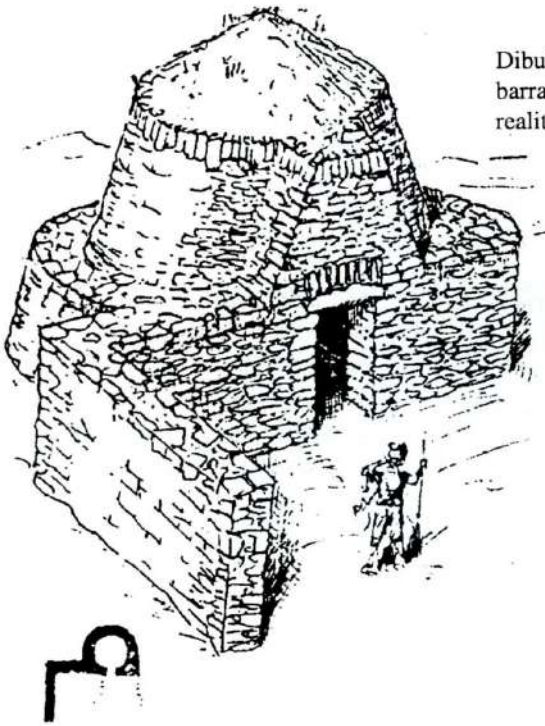

Secció de la mateixa barraca realitzada per Joan Rubió

8 pedra seca

de les condicions damunt les quals s'aplica; i és dins la diversitat dels elements materials, on les aptituds de l'home, qui són iguals arreu, en tot home, s'emmotllen per aprendre formes inesborrables i eternes, de les quals en naixerà el caràcter de la civilització que inicien, Haurem vist, un cop determinada l'àrea geogràfica d'aquesta habilitat constructiva, estendre

Dibuix idealitzat d'una barraca de l'Alt Camp, realitzat per Joan Rubió

aquesta determinada qualitat de coneixement al través de totes les terres qui ens són germanes, i sens dubte trobaríem per ella una de les profundes vies de parentiu que ens uneixen amb tots els pobles que's miren a l'aigua blava del Mediterrani.

La prehistòria ha volgut sentar un principi d'igualtat universal entre totes les civilitzacions rudimentaries. L'etnografia, seguint-la en son desig, ha aportat demostracions que a primer cop de vista semblaven incontestables, i quan la ciència ha tractat de reconstruir la vida dels primers pobladors de la terra, ens ha volgut mostrar els pobles salvatges d'avui i ha posat al

costat dels dibuixos de les cares magdalenianes, els dibuixos fets pels bosquimans damunt l'escorça d'un arbre.

Però aquest parentiu, o millor dit, aquesta suposada similitut; deixa de tenir el valor de realitat que se li vol donar, si's considera que el coneixement d'una societat primitiva no és producte de l'intel·ligència humana amb el contacte amb el temps, sinó amb

el contacte amb els fets de la natura, i que aquests, com a tals, són ben determinats en cada encontrada per la geografia especial d'ella. Diverses són, per tant, les primeres formes del coneixement entre'ls homes, i elles porten des del seu origen, a l'esclatar el contacte de l'intel·ligència amb la natura, el germen de les grans diversitats de civilitzacions i de cultures, damunt les quals se funden les nacions.

Demostraria això l'habilitat textil de certes races americanes, comparada amb l'habilitat escultòrica dels esquimals. Les materies que creixen al seu voltant i els donen els primers elements de vida, són aquelles

que determinen la mena de coneixement, la mena d'aptituds, i en els hàbits de treball que elles imposen, hi queden marcades les primeres determinacions de l'avenir. La terra, les pedres, les plantes, les besties, tot el paisatge en fi, crescut a l'impuls de la força central i única del Creador que labora al través de diverses condicions, que donen per resultat la varietat infinita del món, són, doncs, determinatives de les facultats de les humanitats que'l poblen en diverses encontrades, com aquesta habilitat dels nostres rústecs constructors de míseres barraques és la repetició d'un fet primitiu, les conseqüències del qual viuen encara en les nostres construccions d'avui, i hi han viscut al través de les edats i per dessota totes les fórmules artístiques que la cultura ha fet passar pel nostre país. Es admirable, en certes bandes de l'estudi de l'arquitecte Rubió, observar el gran desplegament d'habilitat, d'enginy, que representa la construcció d'un d'aquets petits monuments.

Constantment s'observa en ells aquesta dolça aliança de l'home que domina i dona vida arquitectònica a les pobres pedres, tenint, en canvi, una obediència forçosa, estricta, a les seves lleis. I apart d'aquestes atencions a les ineludibles causes de pes, de mida, de forma i d'equilibri, hi hà aquelles altres causes atmosfèriques que modelen i donen formes inesperades al monument, com modelant-lo sots el seu impuls. Aquests paravents admirables qui receren el portal de la barraca, són un d'aquests resultats d'ordre primari, però del mateix ordre que la teulada a grans pendents dels paisos del Nord de Europa, que donava naixença a tot un estil, quan aquella petita casa de fusta, responent an aquella situació en el paisatge, anava a ésser transformada en temple, i els materials

usats en la casa, havien d'ésser canviats, per medis enginyerils que abastessin les grans superfícies. La neu, les pluges del nord, donaven naixença al gòtic, i aquest fet, la teoria del qual absolutament fonamentada ens proposem exposar un altre dia, té per causa fonamental aquesta mateixa dessota la qual prèn una forma nova la barraca humil del terrasser del Camp de Tarragona. Els fets de la historia de l'Art, certament, són més simples de lo que generalment es creu. El seu origen, l'hem cercat massa en els arxius i massa poc en la natura. Ells, no obstant, en aquests petits fets rudimentaris, que sols tenen l'atenció d'uns quants escullits

com l'arquitecte Rubió, se'ns mostren vius, clars, contundents, i és per això que cal acudir a ells per a fer la veritable historia de l'Art, perque en ells hi hà la causa de les grans formes, que l'història sols estudià en sa closió, com una causa cultural. Es per totes aquestes consideracions que's desvetllen enfront d'aquests humilíssims monuments -el sistema dels quals se perpetua, des de les construccions prehistòriques de Iviça i del poblat ibèric de Puig Castellar, als nostres actuals constructors rústecs- que té interès la feina delicada i atenta de l'arquitecte Rubió a l'estudiar-los. En ells s'observa, amb més claretat pot-

ser, però lliure de qüestions d'ordre secundari, el fet que nosaltres anem a estudiar amb el recull de l'arquitectura popular que aquí hem començat.

Molt ens plau coincidir en un parell treball amb un home com don Joan Rubió, qui, a una forta intel·ligència enginyeril, hi uneix la virtut d'un temperament d'artista il·luminat pel flam d'un esperit original."

Nota de la redacció: S'ha respectat en aquest article la ortografia de l'autor i de **LA VEU DE CATALUNYA** de l'any 1914.